

УДК 017.7:[378.6.015.311.631.4

Ірина Сопівник,
доцент кафедри педагогіки
НУБіП України,
кандидат педагогічних наук

Зоряна Колесова,
магістрант педагогічного
факультету НУБіП

Роль бібліотеки в реалізації змісту виховної роботи зі студентською молоддю в аграрному вищому навчальному закладі

У статті здійснено аналіз ролі бібліотеки в реалізації змісту виховної роботи та його особливостей зі студентською молоддю у ВНЗ.

Ключові слова: бібліотека, виховання, зміст виховання, програма виховання.

Постановка проблеми у загальному вигляді

Проблема виховання високопрофесійної особистості із достатнім рівнем загальнолюдської, правової, екологічної, духовної, національної, політичної культури є одним із пріоритетних напрямів діяльності сучасного аграрного вищого навчального закладу. До виховання гармонійно розвиненої молоді людини у вищому навчальному закладі зобов'язують ряд нормативно-правових документів, зокрема: Закони України "Про освіту" та "Про вищу освіту", Державна національна програма "Освіта", Концепція виховання дітей і молоді в національній системі освіти, Положення про державний вищий навчальний заклад, Національна доктрина розвитку освіти та інші. Україні потрібні працівники АПК, які відзначаються не тільки високим рівнем професіоналізму, а й фахівці, готові долати соціально-економічну кризу на селі, громадяни, які в межах законодавства вміють відстоювати свої громадянські права, відповідально ставляться до обов'язків, національно свідомі, підприємливі, ініціативні, творчі особистості. Аналіз стану духовності, культури, ціннісних орієнтацій сучасної молоді в цілому та студентської зокрема, свідчить про їхню невідповідність суспільним вимогам. Тому вважаємо, що проблема змісту виховної роботи зі студентською молоддю та роль бібліотеки в його реалізації як майбутнього нашої держави, є актуальною в умовах сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблема виховання особистості у східних слов'ян, як відзначає В. Кравець, сягає у глибоку давнину, і на кожному етапі розвитку суспільства процесу виховання був притаманний свій зміст [1, с. 4]. На сьогодні основні змістові засади виховної роботи зі студентською молоддю містяться у ряді нормативно-правових документів галузі освіти та педагогічній думці, у роз'ясненні та пропаганді якої важливу роль відіграє бібліотека та університетський Клуб ділової жінки, бібліотечні фонди якого широко використовуються у виховній роботі. Проблема відбору змісту виховної роботи з молоддю багатогранна і досліджувалася у різних аспектах рядом науковців, зокрема: концептуальні підходи до формування й реалізації змісту освіти і виховання (Ю. Бабанський, С. Гончаренко, В. Краєвський, В. Ледньов, І. Лернер, В. Онищук, І. Підласий, О. Савченко); концептуальні засади гуманістичного виховання й освіти (Г. Балл, В. Біблер, С. Гончаренко, С. Максименко, Ю. Мальований, А. Маслоу, К. Роджерс, В. Сухомлинський); змістові аспекти виховання особистості у колективі (О. Бодальов, М. Краєвицький, А. Макаренко, А. Новікова, А. Петровський); оп-

тимізація виховного процесу (Ю. Бабанський, Г. Філонов); теорія особистісно-орієнтованого виховання (І. Бех); практичні аспекти організації виховної роботи зі студентською молоддю (О. Вишневський, Т. Дем'янюк, С. Карпенчук, Л. Мартин, М. Фіцула). Варто визначити, що праці більшості названих авторів є в університетській, Державній науковій сільськогосподарській, інших галузевих бібліотеках і доступні широкому загалу читачів — студентам, викладачам, аспірантам.

Формулювання *мети* статті: здійснити аналіз ролі бібліотеки в реалізації змісту виховної роботи у сучасному вищому навчальному закладі.

Виклад основного матеріалу дослідження

Суспільство як соціальне об'єднання людей може функціонувати і розвиватися лише за цілеспрямованої, систематичної та організованої роботи з виховання кожної особистості. Ще Я.-А. Коменський зауважував, що зневага до виховання є кроком до загибелі людей, сімей, держав і всього світу. Таку саму думку підтримують і сучасні науковці, зокрема В. Астахова відзначає, що "інтелект без духовності, без гуманістичного стержня може бути соціально небезпечним. Світ це знає з історичного досвіду, а ми з досвіду входження України в ринкові відносини" [3, с. 12]. О. Киричук акцентує на тому, що "громадській думці постійно нав'язується ідея про те, що найважливіше в житті — це знання. Вважається, що в економіці, політиці, в будь-яких інших сферах справи стоять погано тому, що відсутній справжній професіоналізм. Але професіоналізм, якщо він з самого початку не зорієнтований соціально і духовно, схильний не до добра, а до зла" [4, с. 14]. Звідси особливі вимоги до вищого навчального закладу, який має забезпечувати цілеспрямований вплив на формування студента як гармонійно розвиненої особистості, використовуючи всі наявні в його арсеналі можливості, у тому числі й бібліотеки.

Під поняттям "гармонійно розвинена особистість студента" ми розуміємо єдність фізичних та характерологічних рис особистості, що забезпечує високий рівень розвитку в неї професійних, розумових, фізичних, трудових, моральних та естетичних якостей. Формування гармонійно розвиненої особистості студента здійснюється у процесі реалізації змісту виховання у вищому навчальному закладі. Зміст виховання, що зумовлюється потребами суспільно-економічного розвитку суспільства, — це "науково обґрунтована система загальнокультурних і національних цінностей і відповідна сукупність соціально значущих якостей особистості, що харак-

теризують її ставлення до самої себе, до інших людей, до суспільства і держави, до праці, природи, мистецтва" [5, с. 319].

На сьогодні основними орієнтирами вищого навчального закладу щодо відбору змісту виховної роботи зі студентською молоддю є нормативно-правові документи у галузі освіти. Так, у статті 41 Закону України "Про вищу освіту" зазначено, що навчально-виховний процес у вищому навчальному закладі забезпечує можливість "інтелектуального, морального, духовного, естетичного і фізичного розвитку особи, що сприяє формуванню значущої, вмілої та вихованої особистості" [6, с. 77]. У Положенні про державний вищий навчальний заклад визначені головні завдання вишу, одним із яких є "забезпечення умов для оволодіння системою знань про людину, природу і суспільство; формування соціально зрілої, творчої особистості; виховання морально, психічно і фізично здорового покоління громадян; формування громадянської позиції, патріотизму, власної гідності, готовності до трудової діяльності, відповідальності за свою долю, долю суспільства, держави і людства; забезпечення високих етичних норм, атмосфери доброзичливості й взаємної поваги у стосунках між працівниками, викладачами та студентами" [7, с. 432].

Отже основними напрямками виховання, які забезпечують реалізацію змісту виховання у сучасному вищому навчальному закладі є:

— *розумове виховання* — передбачає розвиток інтелектуальної сфери, мислення і пізнавальних здібностей студента; оволодіння навичками самостійної пізнавальної та науково-дослідної діяльності й культури розумової праці; виховання культури пізнання власного внутрішнього світу;

— *фізичне виховання* — забезпечує формування здорового способу життя студентів (режим дня, правильне харчування, відмовлення від шкідливих звичок, активний відпочинок, фізична активність, дотримання гігієнічних норм, своєчасна діагностика та лікування захворювань);

— *трудове виховання* — це морально-психологічна та теоретико-практична підготовка студентів до майбутньої професійної діяльності. Вона передбачає діагностику його відповідності обраному фаху, розвиток професійних знань, умінь та навичок, любов до праці та майбутньої професії, мотивацію до самовдосконалення у професійній сфері;

— *моральне виховання* — покликане виховати морально стійку особистість в єдності її свідомості, моральних почуттів, навичок, звичок, суспільно значущої поведінки та вчинків; сформувати навички самовиховання;

— *національне виховання* — спрямоване на формування активної життєвої позиції, національної свідомості, любові до рідної землі, свого народу, бажання працювати на благо розвитку країни, готовності її захищати, виховання поваги до української історії та традицій, до Конституції та законодавства України;

— *естетичне виховання* долучає студентську молодь до творення та сприймання краси у різних її проявах, зокрема формування уявлення про різні види мистецтва, збагачення художньо-естетичного досвіду, виховання творчої особистості, естетичних інтересів, смаків, потреб, морально-естетичних ідеалів, естетичного сприйняття людини та навколишнього світу.

Університетська бібліотека спільно з Клубом ділової жінки проводять значну роботу з відродження та утвердження у студентській спільноті історичних свят, національних традицій та звичаїв, ідеалів та духовної культури українського народу. Вагомим є внесок книгозбірні та громадської організації у фахову підготовку майбутніх спеціалістів. Серед застосовуваних ними форм роботи у цьому напрямку — організація зустрічей з колишніми випускниками вишу, нині знаними спеціалістами, вченими, обго-

ворення питань, актуальних для галузі та вищого навчального закладу, інших галузевих освітянських та науково-дослідних установ України.

Специфічні особливості відбору змісту виховання для студентів аграрних вищих навчальних закладів передбачають урахування особливостей майбутньої професійної діяльності. Такими основними особливостями, на нашу думку, є:

- любов до сільськогосподарської праці;
- любов до землі;
- екологічна культура;
- турбота про продовольчу безпеку країни;
- турбота про соціально-економічний розвиток сільської місцевості.

Нами було проведено аналіз відбору змісту виховання у Національному університеті біоресурсів і природокористування України (далі — НУБіП). Результати аналізу свідчать:

1. Відбір змісту виховання студентської молоді здійснюється з урахуванням потреб суспільства, ринку праці та нормативно-правових документів у галузі освіти, про що свідчить Концепція виховної роботи у НУБіП України.

2. Основними суб'єктами відбору змісту виховної роботи зі студентами є ректорат, служба проректора із виховної роботи, наставники академічних груп, окремі науково-педагогічні працівники, представники студентського самоврядування університету, працівники бібліотеки, Клуб ділової жінки, який ось уже шість років діє в університеті.

3. Зміст виховної роботи включає: розвиток культури мислення та інтелектуальних здібностей студентів; формування у студентів гуманістичного світогляду, гуманного ставлення до людини, суспільства, природи; формування у студентів громадянськості як інтегративної якості особистості; зміцнення історичної пам'яті молодого покоління, плекання усвідомлення любові до України; формування правової культури особистості; виховання гармонії у співжитті із навколишнім середовищем; розвиток політичної культури студентської молоді; формування працелюбності та творчого потенціалу молодшої людини; прищеплення студентам навичок здорового способу життя; формування естетичних почуттів, смаків і поглядів.

4. Складові змісту виховної роботи реалізуються такими шляхами: через безпосередні виховні впливи наставників академічних груп; під час навчальних занять (лекцій, семінарських, практичних занять); через залучення студентської молоді до культурно-масових заходів та громадської роботи; у процесі проходження практик (навчальних, виробничих); під час занять у гуртках та культурологічних студіях; через залучення до науково-дослідної роботи та участі у студентському самоврядуванні.

Важлива роль у реалізації змісту виховної роботи у НУБіП України належить бібліотеці, оскільки її працівники:

- аналізують нові надходження щодо концептуальних засад виховної роботи зі студентською молоддю;
- здійснюють цілеспрямований підбір наукової та методичної літератури щодо проблем виховання студента в умовах аграрного ВНЗ;
- допомагають наставникам академічних груп у методичному забезпеченні виховної роботи;
- висвітлюють на сторінках університетської преси стан, проблеми та перспективи духовно-естетичного розвитку студентства та педагогічного колективу;
- надають допомогу та консультації студентам щодо забезпечення їхніх пізнавальних та професійних інтересів;
- організовують тематичні виставки та просвітницькі заходи;

- прищеплюють любов до книги;
- створюють умови для самостійної роботи студентів;
- мотивують студентську молодь до самовдосконалення;
- забезпечують можливості для саморозвитку та самовиховання студентської молоді.

Висновки

1. Аналіз практики організації системи виховання у НУБіП України дає підстави стверджувати, що в цілому відбір змісту виховання студентської молоді відповідає вимогам часу, нормативно-правовим документам у галузі освіти та сприяє розвитку гармонійно розвиненої особистості студента. В університеті розроблені складові змісту виховання, які передбачають: розвиток культури мислення та інтелектуальних здібностей студентів; формування у них гуманістичного світогляду, гуманного ставлення до людини, суспільства, природи; формування у студентів громадянськості як інтегративної якості особистості; зміцнення історичної пам'яті молодого покоління, плекання усвідомлення любові до України; формування правової культури особистості; виховання гармонії у співжитті із навколишнім середовищем; розвиток політичної культури студентської молоді; формування працелюбності та творчого потенціалу молоді людини; прищеплення студентам навичок здорового способу життя; формування естетичних почуттів, смаків і поглядів.

2. Суттєва роль у реалізації змісту виховної роботи у НУБіП України належить бібліотеці — важливій ланці у системі виховної роботи зі студентською молоддю в аграрному виші. Її працівники здійснюють такі важливі функції: аналітичну, організаційну, мотиваційну та функцію забезпечення.

3. Основним недоліком у реалізації змісту виховної роботи зі студентською молоддю, на нашу думку, є недостатньо чіткий розподіл обов'язків суб'єктів виховної роботи у навчальному закладі щодо забезпечення окремих складових змісту виховання. Здійснений нами аналіз показав, що у цьому процесі потрібно підвищити роль наставників академічних груп, поєднавши зусилля цієї категорії та працівників бібліотеки — координаторів виховних впливів на студентство університету. Покладення відповідальності на окремі суб'єкти виховної діяльності в університеті, на нашу думку, підвищить ефективність реалізації змісту виховної роботи. Окрім цього, важливо, щоб, організовуючи навчальну діяльність, науково-педагогічний працівник проектував її на процес формування особистості з погляду завдань всебічного,

гармонійного виховання: якою мірою навчальний матеріал сприятиме формуванню наукового світогляду студентів; яким чином спеціально організована пізнавальна діяльність впливатиме на їх інтелектуальний розвиток, чи допоможе вона оволодінню методами самостійної пізнавальної праці; як вивчений навчальний матеріал сприятиме становленню професіоналізму майбутнього фахівця; як впливатиме зміст навчального матеріалу на формування переконань, естетичних смаків, морально-духовних цінностей майбутніх фахівців сільськогосподарської галузі.

Список використаної літератури

1. *Кравець В.* Історія української школи і педагогіки : курс лекцій / В. Кравець. — Тернопіль : Тернопіль, 1994. — 358 с.
2. *Бех І. Д.* Виховання особистості. У 2 кн. Кн. 1. Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади : наук. вид. / І. Д. Бех. — К. : Либідь, 2003. — 280 с.
3. *Астахова В. И.* О социальной роли и ответственности интеллигенции в трансформирующемся обществе / В. И. Астахова // Вчені записки Харківського гуманітарного інституту "Народна українська академія". Громадянськість інтелігенції: шляхи формування у кризовому суспільстві / М-во освіти і науки України, Нар. укр. акад. ; редкол.: В. І. Астахова [та ін.]. — Х., 2001. — С. 5—13.
4. *Киричук О.* Психологічне забезпечення системи громадянського виховання студентської молоді / О. Киричук // Громадянське виховання студентської молоді в умовах трансформації суспільства : зб. наук. ст. : за матеріалами Всеукр. наук.-практ. семінару, м. Черкаси, 19—21 трав. 1998 року. — Черкаси, 1998. — С. 14—23.
5. *Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; голов. ред. В. Г. Кремень.* — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 1040 с.
6. *Закон України "Про вищу освіту" // Законодавство України про освіту : зб. док. / упоряд. Р. В. Гурак.* — К., 2002. — С. 38—96.
7. *Положення "Про державний вищий навчальний заклад" // Освіта України. Нормативно-правові документи.* — К., 2001. — С. 429—446.

В статтє осуществлен анализ роли библиотеки в реализации содержания воспитательной работы и его особенностей со студенческой молодежью в вузе.

The role of libraries in the implementation of the educational work and features thereof with students in higher education are analyzed in the paper.

Матеріал надійшов у редакцію 13 вересня 2010 року